

TÁRSASÁG

Irta: Márai Sándor

Késő éjjel felmegyek barátomhoz, aki elébem jön az előszobába, kezét szája elé tartja, s miközben kabátomat levetem, sugja:

— Társaság.

Kérem, hogy ismerősök-e? Azt mondja, nem, három házaspár, először vannak fönn nála.

Bemegyek a szobába, bemutatnak, leülök. Pillanatnyi szünet. Mindenki átnéz rajtam, ami csak részben szól személyemnek, részben helyzetemnek, annak, hogy most jöttem, semmi közöm hozzájuk, nem tartoznak törődni velem. Át kell vágni magam itt is, el kell foglalnom szerény helyemet az emberek társadalmában. Egyelőre feketét kapok, a divány sarkán ülök, előttem egy hölgy, aki nem fordul meg, piros ruhában, s ezt mondja:

— ... László imádja Wellset.

Keresem Lászlót, melyik lehet? Biztosan az ura. Talán az a kopasz, az nem figyelt ide, biztosan az ura. De éppen így lehetne ez művészfejú, sörényes és cvikkeres. Egyes kutatók azt állítják, hogy házastársak hasonlítanak egymáshoz, a hosszú együttélés összetöri őket s fizikailag is hasonlítani kezdenek. Megpróbálom összerakni a hat embert, gyerekkoromban volt ilyen játékszerem, melyik fej melyik törzshöz való? A törzs itt a nő, a fej a férfi feje.

Lassan tájékozodom és hallgatok. A feketét iszom, elnyújtózom a diványon, még nem vetek föl, elbeszélnek mellettem, mint egy akváriumban, ahová új halat dobtak, némán uszik el mellettem a régi társaság. Szórakozottan és álmosan arra gondolok, hogy ez a legnagyobb dolog világon, egy-egy új ember. Nézem ezt a hat legnagyobb dolgot a világon. Szeretnék végigülni a diványon, de azt hinnék, hogy ez ellenük történik, s megjárom, — ezért, óvatosan, csak hátrább ülök, a könyvespolcra támaszkodom, valami kis helyzetet építek magamnak, most kezdhethük.

A szobában uszik a füst, a sok könyv bizonytalanul dereng át a homályon, van az egészben valami egy seanceból. Idegen emberek között mindig van valami egy seanceból. Nem lehet tudni, mi fog történni, lehet, hogy az egyik rögtön feláll, meghajtja magát s azt mondja: „Prockauer vagyok“ — s valami óriási kinyilatkoztatásba kezd, mely megváltoztatja a világ rendjét s új célokot tűz az emberiség elé. Cigaretázom. Ez lehet, hogy feláll valaki s kinyilatkoztatást tesz. Néha már megtörtént. De az is lehet, hogy én a következő pillanatban felugrom, fűgén felkuperodom az íróasztal tetejére és kukorékolni kezdek. Minden lehet. Lehet, hogy plazma mászik elő a gyászruhába hölgy szájából, esetleg elhunyt kedves fiának materializált szelleme, kocsonyás kezek jelennek meg a levegőben s egy siri hang azt mondja: „Én vagyok Goethe, pálinkás jóreggelt az egész társaságnak.“ Szellemek, különösen nagy emberek szellemei, általában ilyesmit szoktak mondani. Könnyű elektromos áramok járnak közöttünk, idegenek vagyunk, de azonos anyagból, az atomok keresik az ismerős atomot, átrendeződnek. Könnyű érintést érzek, az egyik hölgy reámnézett, elfogom a pillantását, behunyam a szemem, másfelé nézek, Ré-

gében így mondták: „surolt tekintetével.“ Milyen pontos ez, van az ilyen első pillantásokban valami testi és anyagi. Lehet, hogy viszonyunk lesz. A falat nézem, majd surolom tekintetemmel a hölgyet. Nem, nem lesz viszonyunk.

Megint a falat nézem. Most ezt hallom:

— Én nem szeretem Wellset. Olyan értekező.

— Lafcadio Hearn a végén már egészen japán volt.

— Nem tudom, hogy lehet nem szeretni Shawt? Én imádom Shawt. (Nő mondja.) Például az a rész a Johannában.

— Joseph Konradnak is van egy szigetről egy írása.

— Arra emlékszik, mikor leüti egy bunkóval? ...

— Női hang:

— ... ha valaki hallaná... ahogy itt beszélünk... Shaw... „mikor leüti egy bunkóval...“

Egy pillanatra szégyenlem magam, mert hallgatóztam. Az ilyesmi illetlen.

Az ember vetközzön le, maga is, ha a többiek meztelenül fürödnek s lubickolnak egy langyos, kissé szennyes, állott társalgásban, melyben jólérik magukat s nem szégyenkeznek egymás előtt. Most jön valaki, leül a parton ruhában s nézi őket, ez nem korrekt. Sajnos, nincs módom korrektnak lenni, undok mesterség. A multkor, anonim levélben, egy sértődött olvasó ezt írta: „Tudja, kicsoda kegyed? Kegyed egy detektív.“ Boldogan elpirultam, mikor ezt olvastam, ez a legnagyobb dicséret, amit kritika az írónak adhat. Hallgatóztam, benéztem egy idegen ablakon, köhögni kellene, hogy észrevegyenek. Hozzákezdtek levetközni. Néhány mondattal sikerülni fog. Akkor majd adnak egy kis helyet, beállítanak a rangsorba, s fesztelenül lubickolunk együtt tovább. Fáradt vagyok, lustán keresem a pontot, ahonnan fejest ugorhatok. Könnyen és kedvesen kell megszólalni, a start nagyon fontos, valahogy úgy, mintha már évek óta diskurálnánk itt ilyen szépen, hetesben, s éppen csak folytatok egy megkezdett gondolatot. Ártalmatlanul és szelíden kell kezdeni, most megszólalok, valaki felel, rögtön elkezdődik a kristályosodás folyamata, rokonszenv és ellenszenv alakul ki bennem és körülöttem, átveszem a hangot, viszem egy-ideig, míg megtalálom, milyen durban vagy mollban megy az egész, s akkor fujom harmonikusán velük tovább.

Talán a halálról lehetne valamit, az mindenkit érdekel. Van egy jó kis történetem a halálról. Még mindig Wellsnél tartanak? Tempo, egy, kettő... Kimondom:

— Ez az új Maugham-darab...

Senki nem nevet a szemembe. Három mondat után megkapom a hangot, csendesén viszem egy percig, átadom a szomszédomnak, valami langyosat érzek, már uszom.

Később kimegyek a másik szobába, szégyenkezés nélkül előhuzok egy névjegyet a tárcából, s felírom: seance, László szereti Wellset. Mit csináljak, rossz a memoriám.

A szobalány nagy ezüsttálon egy magányos csésze feketét hoz.

